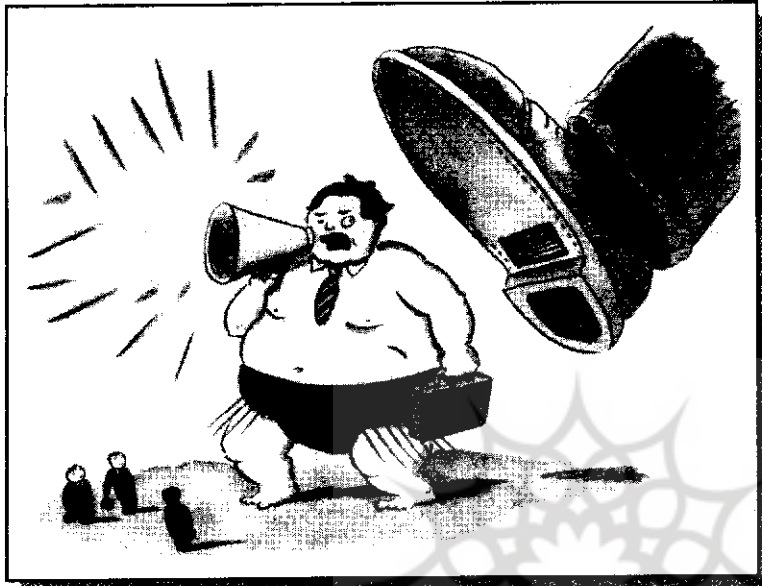

ژاپن در سرایشی سقوط است؟

تا کیوکی کاموشیدا قبل از آن که خود را در آپارتمان مادرش حلق آویز کند در یادداشتی که از خود باقی گذاشت نوشته است «خسته هستم، به پایان راه رسیده‌ام.» هیچکس نمی‌داند چرا کاماشیودای پنجاه و هشت‌ساله، رئیس امور کارکنان یک بانک ژاپنی دست به خودکشی زده است ولی همگان پیام او را که حکایت از نومییدی دارد و موجب شده است در سال جاری تعداد نسبتاً زیادی از مقامات و بازرگانان ژاپنی دست به خودکشی بزنند دریافت کرده‌اند. مرگ اینان نشان از وحشی دارد که ژاپنی‌ها از وخیم‌تر شدن اوضاع اقتصادی کشور خود دارند. تعداد شرکتها، بانکها و موسسات مالی که در ژاپن تن به ورشکستگی می‌دهند از جنگ دوم جهانی به این طرف بی‌سابقه است. هیرومی کاروچی یک خانم خانه‌دار ۴۵ ساله از حومه توکیو می‌گوید: «به یاد ندارم که مردم ژاپن تا این درجه از احساس بحران زدگی گرفتار آمده باشند.»

سال گذشته، هنگامی که بحران فراگیر بر بیره‌های آسیا مستولی شد، اکثریت جهانیان تصور می‌کردند ژاپن با قدرت غول‌آسای اقتصادی‌اش قادر خواهد بود بقیه جهان را از سرایت بحران مصون نگاه دارد ولی خیلی زودتر از آن چه تصور می‌رفت این طرز تفکر با سرایت بحران به خود ژاپن و عمیق‌تر شدن مستمر آن جای خود را به نومییدی داد. در هفته اول ماه ژوئن هشت بانک طراز اول ژاپن اعلام کردند میلیاردها دلار متضرر شده‌اند و مقامات مالی ژاپن ناچار شدند پنج بانک از این هشت بانک را در رتبه‌بندی بانکها تنزل درجه دهند و آن‌ها را بانکهای درجه دو اعلام کنند که از میان آن‌ها بانک توکیو - میتسوبیشی اشتهاری جهانی دارد. در همین حال یکن به پایین‌ترین ارزش خود در مقابل دلار در هفت سال گذشته تنزل کرد. به دنبال این سقوط و اعلام خیر

خود ادامه می‌دهند. به جز بانکها، شرکت‌های ژاپنی نیز در دام بحران گرفتار آمده‌اند و به شکلی بی‌سابقه در تاریخ ژاپن در حال ضرر دادن هستند. گرچه تنزل ارزش ین در مقابل دلار امریکا ممکن است قدرت رقابت صادرات ژاپن را با امریکا زیاده‌تر کند ولی از رشد صادرات سایر کشورهای آسیایی می‌کاهد که خود عاملی است جدید در بحرانی‌تر شدن اقتصاد بحران زده آسیا. یکی از دلایل سقوط اقتصاد کشورهای کره و تایلند و کاهش اعتماد عمده در این دو کشور پرداخت اعتباراتی «بد» بود که بانکها به شرکتها و صنایع اعطا می‌کردند. امروز در ژاپن نیز چنین اعتباراتی که مبالغ آن بسیار هنگفت نیز هست دیده می‌شود. در دو کشور کره و تایلند با وجود دخالت صندوق بین‌المللی پول هنوز پرداخت چنین اعتباراتی دیده می‌شود که یکی از دلایل ناتوانی این کشورها از خروج از بحران است. در هنگ‌کنگ نیز چنین پدیده‌ای به چشم می‌خورد که به همین دلیل بلندپایه‌ترین مقامات

آن در جراید بازارهای جهانی به خصوص در روسیه دستخوش نابسامانی شد.

ضرر دادن بی‌سابقه

ریچاردکو یک اقتصاددان برجسته در انستیتو تحقیقاتی نامورا در توکیو می‌گوید: «چنانچه ین به سقوط خود ادامه دهد از اقتصاد آسیا چیزی باقی نمی‌ماند که ژاپن نیز این بار در این سقوط سهیم است.»

بحران اعتماد در ژاپن می‌تواند به سقوط مالی و وارد آمدن ضربه کاری به سودآوری صنایع ژاپن منجر شود. دولت ریوتارو هاشیموتو نخست وزیر ژاپن [قبل از آن که سقوط کند] در یک اقدام عاجل برای رویارویی با بحران که به عقیده ناظران اقدامی است بسیار دیر، دست به اجرای طرح‌هایی اصلاحی برای ایجاد موازنه در اقتصاد ژاپن زد. دیری نیاید که معلوم شد که این اقدامات از تاثیر لازم برخوردار نبوده و موازنه پرداختهای بانکها و شرکتها همچنان درجهتی نزولی به سیر

هنگامی که بروز اولین دوره از رکود کشور را ظرف ۱۳ سال گذشته اعلام کردند.

نخستین آثار نابسامانی در اقتصاد ژاپن اوایل سال گذشته که چهار سازمان بزرگ مالی در این کشور ورشکست شدند ظاهر شد. با شدت گرفتن نگرانی سپرده‌گذاران ژاپنی در این چهار سازمان توکیو اعلام کرد یک برنامه دویست میلیارد دلاری را برای حمایت از بانکها به اجرا خواهد گذاشت و به این ترتیب درصدد برآمد تا اعتماد از دست رفته سپرده‌گذاران را اعاده کند ولی در عمل مشاهده شد که بازار بورس و معاملات املاک به سیر تنزلی خود ادامه دادند و ارزش اوراق بهادار بانکی را نیز با خود به زیر کشیدند. دولت ژاپن با تمام قدرت و در کمال صداقت در صدد مقابله با این اوضاع است ولی انبوهی از اعتبارات «بد» که هر لحظه به حجم آنها نیز اضافه می‌شود ممانعی اساسی برسر راه تلاشهای دولت است. در اوایل ماه جاری به رغم این تلاشها بانک توکیو - میتسوبیسی اعلام کرد شش میلیارد و هفتصد میلیون دلار متضرر شده است. بنابه گزارشهایی موثق این بانک اعتبارات «بد» خود را تا ۵۰ درصد افزایش داده و بالغ بر ۱۶۶ میلیارد دلار از این نوع اعتبارات را در اختیار مشتریان خود گذاشته است. دولت برسر راه ایجاد اصلاحات اقتصادی روز به روز با مشکلات بیشتری روبرو می‌شود. یاسوهیسا شوزاکی معاون وزارت دارایی ژاپن می‌گوید: «ما به سختی تلاش می‌کنیم، ولی برای اعاده اعتماد به مردم وقت زیادی نداریم و بدون اعاده چنین اعتمادی قادر نخواهیم بود دست به هیچ اقدام مثبتی بزنیم.»

در اواخر ماه آوریل، ژاپن زیر فشار شدید واشنگتن و رهبران سایر کشورهای عضو گروه هشت (هشت کشور صنعتی جهان)، اعلام کرد برای ایجاد بهبود در اقتصاد کشور یک برنامه ۱۲۰ میلیارد دلاری را به اجرا خواهد گذاشت ولی چنین اقدامی تازگی نداشت. ژاپن از سال ۱۹۹۱ که سال پایانی روزهای خوش اقتصاد ژاپن است تاکنون برنامه‌هایی به مبلغ پانصد میلیارد دلار به اجرا درآورده است که تاثیر آنها بر اقتصاد کشور بسیار

ژاپن ۹ تریلیون دلار را برای اموری اختصاص داده که امروز حاصل آن چیزی جز «دارایی‌های مرده» نیست.

کسب اعتبار سیاسی و اجتماعی در ژاپن برنامه‌های عظیم عمومی از قبیل احداث هزاران کیلومتر پل، تونل و راه‌آهن اجرا کردند که امروز همه این تاسیسات دارایی‌هایی مرده و غیرفعال است. چنانچه هزینه کردن ارقامی چنین هنگفت در جهت اجرای برنامه‌های اجتماعی به سود مالیات‌دهندگان، پس‌اندازهای دولتی، بیمه و صندوقهای حقوق و مزایا و بازنشستگی به کار گرفته می‌شد آن سرمایه‌ها امروز فعال بودند و به صورت انبارهای نگهداری کالاهای قراضه در نمی‌آمدند.

آتسوشی میاواکی یک اقتصاددان برجسته در انستیتو تحقیقاتی ژاپن می‌گوید:

«فکرش را بکنید، ژاپن تاکنون بالغ بر ۹ تریلیون دلار را به هزینه‌هایی زده است که امروز چیزی جز دارایی‌های منفی نیستند.»

این ارقام گاه بدهیهای عمومی ژاپن را به چند برابر تولید ناخالص ملی آن افزایش می‌دهد. امکان دارد در کوتاه مدت، ژاپن برای نجات خود دست به مصرف داراییهای خود در سطحی بالا بزند. در ماه آوریل ژاپن برای حمایت از این اقدام به بیرون کشیدن بیست میلیارد دلار از ذخایر ارزی خود کرد که موفقیتی در برنداخت و این همچنان در سراسر سقوط باقی ماند تا جایی که هر دلار در برابر ۱۶۰ ین مبادله می‌شد. چنین نرخی بانکهای ژاپنی را در دادن اعتبارات به کشورهای بحران زده آسیایی دچار مشکلات متعدد می‌کرد و بانکهای غربی را نیز از گشایش اعتبارات جدید باز می‌داشت.

اقتصاددانان می‌گویند چنانچه رهبران توکیو به سرعت به مقابله با اوضاع کنونی برنایند سقوط و علائم آن یعنی بیکاری، ورشکستگی‌ها، از دست رفتن سرمایه‌گذاریهای صنعتی و عدم اعتماد عمومی به سیستم بانکی اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. پاره‌ای از اقتصاددانان نیز معتقدند ژاپنی‌ها از خود آن چنان نیرویی نهفته دارند که احتمال سقوط کشورشان در هیچ شرایطی محتمل نیست.

□ مأخذ: مجله تایم - ۸ ژوئن ۱۹۹۸
برگردان از بخش ترجمه «گزارش»

زودگذر بوده و پس از بهبودی کوتاه مدت در اقتصاد بار دیگر تیرگی بر آن سایه افکنده است.

دارایی‌های مرده!

بسیاری از اقتصاد دانان از آن بیم دارند که ژاپن از هم اکنون به دورانی از رکود گام گذاشته باشد و چنانچه دولت هرچه زودتر شروع به حمایت مالی از اقتصاد کشور نکند کشور از رشد اقتصادی محروم خواهد شد. با این همه و در صورت آغاز چنین حمایتی مشکلات ساختاری ژاپن آن چنان پیچیده است که نیرومندترین اقتصاد آسیا را در تلاشی همه‌جانبه برای رسیدن به رشد گذشته مشغول نگاه خواهد داشت. تولد دوباره و درخشان ژاپن در سالهای پس از جنگ جهانی دوم براساس دست و دل‌بازیهایی بوروکراتهای دولتی، سیاستمداران و بانکداران کشور قرار داشت و هرگاه در هر حوزه‌ای از اقتصاد اثری از سراسیمگی مشاهده می‌شد به بهای تضعیف موقتی حوزه‌های دیگر به بهبود آن می‌شتافتند. مقامات مالی ژاپن این شیوه را «سوسیالیسم مالی» نام گذاشته بودند، اما امروز بازارهای جهانی ژاپن را وادار کرده‌اند از قلمرو چنین شیوه‌ای خارج شوند و دست و دل‌بازیهایی گذشته را کنار گذارند. برای مثال ژاپنی‌ها در جهت